

UTDRAG FRA DEN LESIKRYPTISKE ENCYKLOPEDI

Partypleonasme. Sosiologisk begrep for et fenomen utbredt blant filosofistudenter. Partypleonasmen betegner filosofistudenters hang til å uttale skjulte pleonasmer og tautologier som interne vittigheter i lystig lag. Senere har begrepet begynt å betegne bruk av filosofisk fagterminologi i humoristisk øyemed generelt.

Platons skjegg. «Platons skjegg» er Willard Van Orman Quines navn på den gamle gåten om hvordan man skal forstå påstander om ikke-eksistens. Setningen «Pegasus finnes ikke» sier om subjektet Pegasus at det ikke finnes: Under korrespondanseteorien om sannhet har dette den absurde konsekvens at Pegasus på noen måte må eksistere for ikke å eksistere. Hvis man forestiller seg at hver sanne setning står i et samsvarsforhold til et saksforhold, kan man ikke benekte en i språket gjeldende gjenstands eksistens; for at « x er F » skal være sann må der finnes en x hvorom det er korrekt å predikere F . En videre vanskelighet kommer til syne når man betrakter tenkning. Hvis man tenker seg tenkning som sinnets gripen av et objekt, vil man ha et forklaringsproblem hva enten man regner sinnsobjektet som et helhetlig abstrakt sådant (en proposisjon) eller en gjenstand i verden som sinnet tilskriver en egenskap (en *de re* oppfatning: «fisken er dvask» tenkt av $x = x$ tenker *om* fisken at den er dvask). I *Parmenides* blir Sokrates og Parmenides enige om at formene er uavhengige av tanken fordi de er dens gjenstand og enhver tanke må ha en gjenstand – den må være *om* noe. Å tenke på Pegasus er nettopp å tenke på *ikke-noe*.

Man kan unngå den samtidig eksisterende og ikke-eksisterende Pegasus ved å skille mellom grader av væren. Man kan si at fisken man ser og kaller dvask er aktualisert og eksisterer, mens Pegasus er uaktualisert og *subsisterer*. Quine beklager seg over denne slags løsninger fordi de gir en oppblåst og uelegant ontologi. Han foreslår å bruke Russells beskrivelsesteori til å unngå problemet. Russell analyserer bestemte beskrivelser slik at de består av en bundet variabel og et predikat. Påstandsetninger som «Arnes far spiser fisk» får formen «av alle ting er det bare en ting som er F og den er G ». På denne måten kan man forstå påstander om ikke-eksistens som påstander om at av alle ting er det ingenting som gjør slik og sånn. Quine vil analysere egennavn på samme måte. Han vil forstå «Pegasus» som en skjult bestemt beskrivelse – «den ene ting blant alle ting som *pegaserer*» – fordi påstanden «Pegasus finnes ikke» da kan analyseres som «blant alle ting er det ingenting som *pegaserer*». Han mener at man bare fanget i Platons skjegg kunne få seg til å tro at hver språklig enhet har et tilsvar i virkeligheten.

Quines løsning er problematisk på to måter: Den behandler egennavn på en konstraintitiv måte og krever at eksistenskvantoren slik den vanligvis brukes og forstås forføyer over alt som er, uansett hva og hvordan det er. Hvorvidt man skal vedkjenne seg *værensmodi* (godta at ting er på forskjellige måter) og hvordan eksistenskvantoren skal forholde seg til dem om man gjør det, er omstridte spørsmål. Derimot er det bred enighet om at egennavn ikke virker som Quine vil ha det til. Han regner pronomen som primære – egennavn er *propronomen* – og Saul Kripke har anført innflytelsesrike argumenter for at dette er feil. Hvis egennavn er *propronomen* står de for et ubestemt subjekt tilskrevet visse egenskaper, men det er ikke slik at man må kjenne disse egenskapene for å bruke egennavnet, og man plukker heller ikke ut det ubestemte noe som tilfredsstillende predikatene, uavhengig av hvem eller hva man mener å plukke ut; egennavn ligger nærmere verbal peking som holder seg gjennom å være kausalt knyttet til sin gjenstand.

Disse forholdene henger sammen. Hvis man forstår væren som en enhetlig størrelse er det ikke et spørsmål om eksistenskvantoren rekker over alt som er, og settet den behandler danner da et naturlig ontologisk utgangspunkt; hvis man derimot mener at alt som er først og fremst er *noe*, at man ikke kan legge til grunn en slags tom eksistens som modifisert av predikater danner entitetene man vedkjenner seg, vil Quines forståelse av navn (i vid betydning) som *propronomen* virke bakvendt. Heidegger er av denne oppfatning: De verdens bestanddeler som møter mennesket har allerede tilskikket seg på bestemte måter. Det vil si at de alltid møter mennesket *som* noe, og logikkens eksistenskvantor virker vesentlig på bakgrunn av denne preteoretiske forståelsen: Ontologien kommer forut for logikken. De førteoretiske væremåtene ligger til grunn for logikkens overgripende. Han mener også at Platon og Aristoteles betrakter væren på samme måte. For dem er ting alltid *noe* og *hva* de er kan ikke ses bort ifra uten også å tape av syne *at* de er. Dette er imidlertid kanskje hva Quine ønsker å utradere gjennom sin formulering av Platons skjegg. R.H.

Presentasjonalisme. Den ontologiske tesen om at bare det som fremvises finnes. Det spekuleres i om denne posisjonen har opphav i presentismen (tesen om at bare det nåtidige finnes). De fleste regner den som noe av en ontologisk spøk, men noen har hengitt seg til å utrede betingelsen for en fremvisning, derunder mulighetene for implisitte og passive fremvisninger. I alle tilfelle synes den å hente inspirasjon fra idealismen, særlig språklige varianter av den, ettersom man forstår over tid bestående objekter ved henvisning til hvordan språket i bruk konstituerer for det meste upåaktede fremvisninger; den ubevisste enighet som språket krever muliggjør implisitt demonstrative fremvisninger, slik at vanlig språkbruk sikrer eksistensen av hva det angjeldende språk trenger for ikke å være gjennomgående feilaktig.